

Υπόθεση C-231/96

Edilizia Industriale Siderurgica Srl (Edis) κατά Ministero delle Finanze

(αίτηση του Tribunale di Genova
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)
«Αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων —
Διαδικαστικές προθεσμίες του εθνικού δικαίου»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer της 26ης Μαρτίου
1998 ..... I - 4954
Απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998 ..... I - 4979

Περίληψη της αποφάσεως

- 1. Προδικαστικά ερωτήματα — Ερμηνεία — Διαχρονικά αποτελέσματα των αποφάσεων ερμηνείας — Αναδρομικό αποτέλεσμα — Έκταση — Εφαρμογή αποκλειστικής προθεσμίας του εθνικού δικαίου σε αίτηση περί επιστροφής εθνικών φόρων που αντιβαίνουν στο κοινοτικό δίκαιο
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 177)*
- 2. Κοινοτικό δίκαιο — Άμεσο αποτέλεσμα — Εθνικοί φόροι αντιβαίνοντες στο κοινοτικό δίκαιο — Επιστροφή — Τρόπος — Εφαρμογή του εθνικού δικαίου — Αποκλειστική προθεσμία — Επιτρέπεται — Προϋποθέσεις — Τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας του κοινοτικού δικαίου — Τήρηση της αρχής της ισοδυναμίας των προϋποθέσεων αναζητήσεως με τις προϋποθέσεις αναλόγων αξιώσεων του εσωτερικού δικαίου*

3. *Πράξεις των οργάνων — Οδηγίες — Άμεσο αποτέλεσμα — Συνέπειες — Δυνατότητα αντιτάξεως στους ιδιώτες εθνικών κανόνων σχετικά με τις προθεσμίες ασκήσεως των ενδίκων προσφυγών, πριν από την ορθή μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη — Επιτρέπεται — Προϋποθέσεις*

1. Η ερμηνεία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, στην οποία προβαίνει το Δικαστήριο κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς που του απονέμει το άρθρο 177 της Συνθήκης, διαφωτίζει και αποσαφηνίζει, οσάκις παρίσταται ανάγκη, την έννοια και το περιεχόμενο της σχετικής διατάξεως, όπως αυτή πρέπει ή θα έπρεπε να είχε νοηθεί και εφαρμοστεί από τον χρόνο της θέσεώς της σε ισχύ. Συνέπεια αυτού είναι ότι η διάταξη που ερμηνεύθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί και πρέπει να εφαρμοστεί από τον δικαστή ακόμα και σε έννομες σχέσεις που γεννήθηκαν ή σχηματίστηκαν πριν από την απόφαση που έκρινε επί της αιτήσεως ερμηνείας, εφόσον συντρέχουν, κατά τα λοιπά, οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν να αχθεί ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων μια διαφορά σχετικά με την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως. Ενόψει των αρχών αυτών, ο περιορισμός, από το Δικαστήριο, των αποτελεσμάτων μιας αποφάσεως ερμηνείας πρέπει να επιτρέπεται μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Η εφαρμογή τόσο των ουσιαστικών όσο και των τυπικών εθνικών διαδικαστικών κανόνων ασκήσεως των ενδίκων προσφυγών δεν πρέπει να συγγέεται με τον περιορισμό των αποτελεσμάτων μιας αποφάσεως με την οποία το Δικαστήριο αποφάνεται επί ερμηνείας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου. Πράγματι, συνέπεια ενός τέτοιου περιορισμού είναι ότι στερεί στους ιδιώτες, οι οποίοι θα μπορούσαν κανονικά, σύμφωνα με τους διαδικαστικούς κανόνες του εθνικού τους δικαίου, να ασκήσουν τα δικαιώματα που αντλούν από την εν λόγω κοινοτική

διάταξη, τη δυνατότητα να την επικαλεστούν προς στήριξη των αιτημάτων τους.

Συνεπώς, το γεγονός ότι το Δικαστήριο έχει εκδώσει προδικαστική απόφαση ως προς την ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου χωρίς να περιορίσει τα χρονικά αποτελέσματα της αποφάσεως αυτής δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών μελών να αντιτάσσουν στις ένδικες προσφυγές περί επιστροφής φόρων εισπραχθέντων κατά παράβαση της διατάξεως αυτής αποκλειστική προθεσμία του εθνικού δικαίου.

2. Ελλείψει κοινοτικής ρυθμίσεως όσον αφορά την απόδοση των αχρεωστήτως εισπραττομένων εθνικών φόρων, στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους απόκειται να ορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και να θεσπίσει τους διαδικαστικούς κανόνες ασκήσεως των ενδίκων προσφυγών που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων τα οποία οι ιδιώτες αντλούν από το κοινοτικό δίκαιο, υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοιες προσφυγές της εσωτερικής έννομης τάξεως (αρχή της ισοδυναμίας) και, αφετέρου, ότι δεν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η κοινοτική έννομη τάξη (αρχή της αποτελεσματικότητας).

Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο ο καθορισμός ευλόγων αποκλειστικών προθεσμιών για την άσκηση προσφυγής, προς το συμφέρον της ασφάλειας δικαίου, η οποία προστατεύει τόσο

τον ενδιαφερόμενο φορολογούμενο όσο και την εμπλεκόμενη διοίκηση. Πράγματι, τέτοιες προθεσμίες δεν είναι ικανές να καταστήσουν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγούνται από την κοινοτική έννομη τάξη. Συναφώς, μια τριετής αποκλειστική προθεσμία του εσωτερικού δικαίου, αρχόμενη από την ημερομηνία της αμφισβητούμενης καταβολής, φαίνεται εύλογη.

Ο σεβασμός της αρχής της ισοδυναμίας προϋποθέτει, εξάλλου, ότι ο επίμαχος κανόνας εφαρμόζεται αδιακρίτως στις προσφυγές που στηρίζονται σε παράβαση του κοινοτικού δικαίου και σ' εκείνες που στηρίζονται σε μη τήρηση του εσωτερικού δικαίου, εφόσον πρόκειται για φόρους ή τέλη του ίδιου είδους. Η αρχή αυτή δεν μπορεί, αντιθέτως, να ερμηνευθεί ως υποχρεώνουσα το κράτος μέλος να επεκτείνει στο σύνολο των ενδίκων προσφυγών περί αποδόσεως των φόρων ή τελών που εισπράχθηκαν κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου το πλέον ευνοϊκό εσωτερικό καθεστώς αναζητήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων. Έτσι, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει να προβλέπει η νομοθεσία κράτους μέλους, παράλληλα με την προθεσμία παραγραφής του κοινού δικαίου η οποία ισχύει για τις αγωγές περί αναζητήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων μεταξύ ιδιωτών, ιδιαίτερους, λιγότερο ευνοϊκούς κανόνες για την υποβολή ενστάσεων και την άσκηση ενδίκων προσφυγών προς αμφισβήτηση των τελών και λοιπών φόρων. Αυτό θα συνέβαινε μόνον αν οι κανόνες αυτοί ίσχυαν αποκλειστικά για τις προσφυγές εκείνες περί επιστροφής των εν λόγω τελών ή φόρων που ασκούνται βάσει του κοινοτικού δικαίου.

Συνεπώς, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να αντιτάσσει στις ένδικες προσφυγές περί επιστροφής φόρων εισπραχθέντων κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου τριετή αποκλειστική προθεσμία του εσωτερικού δικαίου αποκλίνουσα από το κοινό καθεστώς των αγωγών περί αναζητήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων μεταξύ ιδιωτών, οι οποίες υπόκεινται σε ευνοϊκότερη προθεσμία, εφόσον η αποκλειστική αυτή προθεσμία εφαρμόζεται κατά τον ίδιο τρόπο στις ένδικες προσφυγές περί επιστροφής των φόρων αυτών οι οποίες στηρίζονται στο κοινοτικό δίκαιο και σε εκείνες που στηρίζονται στο εσωτερικό δίκαιο.

3. Το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να αντιτάσσουν στις ένδικες προσφυγές περί επιστροφής φόρων εισπραχθέντων κατά παράβαση οδηγίας αποκλειστική προθεσμία του εσωτερικού δικαίου αρχόμενη από την ημερομηνία της καταβολής των εν λόγω φόρων, έστω και αν, κατά την ημερομηνία αυτή, η οδηγία αυτή δεν είχε ακόμα μεταφερθεί ορθώς στο εθνικό δίκαιο, υπό την προϋπόθεση ότι η προθεσμία αυτή δεν είναι λιγότερο ευνοϊκή για τις ένδικες προσφυγές που στηρίζονται στο κοινοτικό δίκαιο από την προθεσμία που αφορά παρόμοιες προσφυγές της εσωτερικής έννομης τάξεως και δεν καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η κοινοτική έννομη τάξη και εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι η συμπεριφορά των εθνικών αρχών συνδυαζόμενη με την ύπαρξη της επίδικης προθεσμίας στέρησαν παντελώς τον προσφεύγοντα από τη δυνατότητα επικλήσεως των δικαιωμάτων του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.